

Анатоль Сыс

...каб пачаць такую сьвятую справу,
як пісанъне верша, я сябе доўга рыхтую
эмацыянальна, я ў сабе съцерагу,
бы жар-птушку, натхненъне,
кідаю тады ўсё і ня дай Бог
мяне хто зачапае — магіла!..

Вельмі сумую па Беларусі

Лісты Анатоля СЫСА да Віктара ШНІПА

*Сьветла ўспамінаю сьнегсань 1981 году.
Каралішчавічы... Засьнежсаны лес, як у казцы...
І мы — паэты і празаікі — яшчэ зусім
маладыя... Тыдзень семінарскіх заняткаў пралящеў
як адзін дзень і адна ноч. Але якімі цудоўнымі былі
тыя дзень і ноч! Іх няма, як сёньня ўжео няма
і Анатоля Сыса. Але засталіся здымкі, якія былі
зробленыя фотаапаратам Анатоля, але засталіся
вершы і ўспаміны пра той час, калі былі мы
маладымі... Ён тады падышоў да мяне і сказаў:
“Хачу з табой сфатаграфавацца на памяць!”
І мы сфатаграфаваліся. Потым пісалі адзін аднаму
лісты, з якіх цяпер паўстае зусім іншы Сыс,
ня той Сыс, да якога мы ўсе прывыклі,
і якім яго многія памятаюць...*

Віктар ШНІП.

Добры дзень, Віцька!

Вітае цябе Анатоль Сыс!

Да таго, як адкрыць мой лісты, напэўна, здагадаўся, хто я цяпер.

Так. Радавы Сыс!

Яшчэ ў пачатку вясны прыйшло да мяне тваё пісьмо. Ты ня думай, што я забываўся на цябе. Наадварот. І калі быў у Менску, ты мо ведаеш, дык часта пытаўся пра цябе. Ты, здаецца, быў у Малдавії тады? Езьдзіў вучыцца, як пісаць верши...

Мазго — цудоўны хлопец — добра прыняў мяне, хоць адразу і не пазнаў. Мяне, наогул, з тых, хто быў на семінары ніхто не пазнаваў, я аж зьдзівіўся. Мне здавалася твар у мяне адметны.

Ведаеш, я пішу табе ды й баюся, што не застану цябе на вул. Герасіменкі.

Таму гэты ліст пойдзе разьведкай.

Яшчэ напішу Мазго.

Служу я ў Польшчы. У караньціне 150 чалавек, з іх 15 землякоў. Пайшоў я восеньню. Служыцца лёгка, я нават, і не чакаў. Ва ўніверсітэце я прывык прачынацца днём, ды нічога, тут і ў 6 гадзін мяне горш уставаць.

28 лістапада будзе прысяга. Цяпер, а сёньня нядзеля 21 лістапада, нашыя пайшлі ў горад. Палякі будуць даваць канцэрт. На мяне не знайшлося парадкі [памеру] 50, 4 р[ост], таму я застаўся ў часы і трэба рыхтаваць радыёперадачу, прысьвечаную 40-годдзю Сталінградской бітвы.

Я вельмі тут сумую па Беларусі. Асабліва мне не хапае роднай мовы, наших кніжак, часопісаў. Калі ты надумаеш мне напісаць, то ўкладзі ў пісьмо “Чырвоную змену” з літтаронкай або самия цікавыя рэчы з “ЛіМа”.

Пішы, як у цябе справы, што думаеш рабіць далей?

Перадавай усім прывітаныне.

Чакаю адказу!

Адрес пішы дакладна, а то можа не дайсыці.

070634

Палівая пошта

70634-A

Сысу Анатолю Ціханавічу.

P.S. Якія навіны ў літаратуры? Як там Ала Канапелька? Што чутна ў Менску? Ці ходзіш ты на літаб'яднаныні?

Віцька, я чуў, што ў арміі цяпер Макаль-меншы, я б хацеў з ім звязацца, хаяць ён і наўна піша, зато імкненцца, па крайній меры, быць хоць крыху непадобным на іншых.

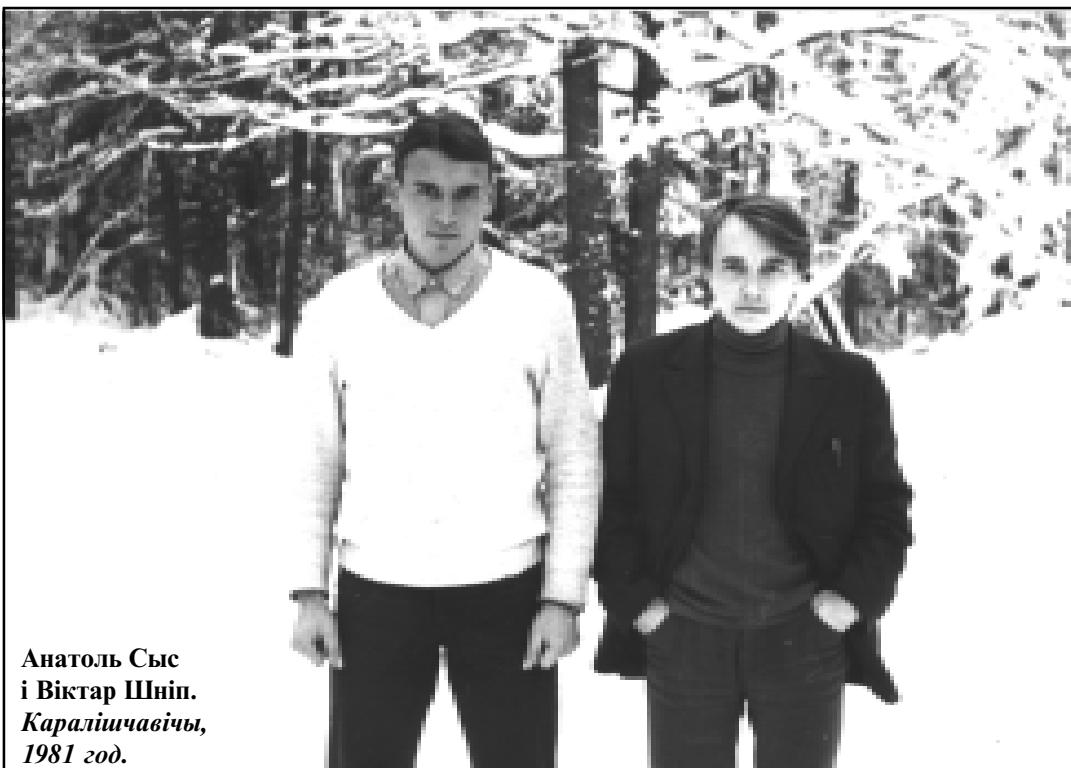
Абавязкова, калі ласка, знайдзі мне яго адрас.

Канчаецца папера, Віцька, а то я б табе яшчэ што напісаў.

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, ВІКТАР!

Выбраўся, нарэшце, выбраўся табе адпісаць ліст! Як ты там Шніп маешся? Чуў, што хварэш. Глядзі, не памірай. Табе ж яшчэ вучыцца трэба, ды і армія падпірае. Што датычыцца мяне, то няхай лепш памруць мае кой-якія здольнасці ў сэнсе вершаў, чым я загнуся. Але ўсё ж адчуваю, што так або інакш прысушыла яна (паэзія) мяне... Відаць, калі б не яна, быў бы ў мяне іншы харектар, захапленыні, сябры... Мне ж самому здаецца, што стаў бы я артыстам якім, хаяць ў якойсьцы меры я і цяпер прэтэндую на яго. У мяне столькі чорных думак бывае ў галаве.

Успомніў пра цябе і адразу ж — пародью на твае верши ў “Вожыку”. Здаецца Юрчанка напісаў. Ты, відаць, пакрыўдзіўся?

Ты спрабаваў сябе і ў пародыі, і ў дзіцячай паэзіі, і ў гумарэсках, пара на прозу пераходзіць.

Нясу лухту... Я так і ў жыцьці: магу гаварыць што папала і дзе папала, а калі трэба сапрауды трymаць размову, як дурань маўчу.

Дзякую за прывітаныне ад Мятліцкага. Трэба адрас Мазго пазарэз. Я тут адстаў ад жыцьця безнадзейна. Што робіцца ў Беларусі? Што робіцца ў цябе? Присылай свае вершы, Шніп! Сённяня адказай на ліст Сысу Сяргею, майму земляку. [Ён] часова кінуў наш універсітэт, цяпер даслужвае ў арміі пад Ленінградам. Таксама піша. Атрымаў ужо тры лісты ад сваіх аднакурснікаў. Яны ўдвох служаць у Пячах. Трэба яксьці адпісаць. А лянуся я пісаць таму, што за дзень гэтага хапае. Сваёй машынкай я абслугоўваю зампаліта батальёну, партторга, камсорга, а яны нясуць, нясуць і нясуць паперы, як у маўзалей. Цяпер у бібліятэцы зноў займаюся рэвізіяй, за апошнія два гады зынікла кніжак на 200 руб. І ўсе самыя лепшыя. З-за гэтага быў скандал, вярней, сварба. Мяне былі ледзь ня выгналі за тое, што я праўду начальніку сказаў у вочы дзе ёсьць, у каго ёсьць гэтыя кнігі.

Паставіў касыцяны зуб. Быў у Доме афіцэраў, там прадавалі кнігі добрыя, толькі злотых не было. А ў кнігарні, кажуць, ёсьць на беларускай мове ксёнжкі. Сыс мне зайдзросцьціць, што я ў Польшчы, што магу жыць польскую мову, вучыць яе. Мы сядзім за съценамі, а польская мова толькі па тэлевізары. Мне прынеслы зборнік польскага паэта “Чырвоныя матыцыкі”. Пачытаў, ня вельмі... Нават няма чаго ўзяць для перакладу паспрабаваць. Арыгінальны ў іх паэт Галчынскі, ды нельга дастаць. Па іхнім тэлебачаныні літаратурных перадач амаль няма. Даволі часта паказваюць гісторычныя фільмы пра польскіх каралёў і г.д.

Музыкальныя праграмы добрыя, а ў нас каліровыя тэлевізоры, любата!

Фільмы ў асноўным амерыканскія, бывае — і нашыя. Напрыклад, нядаўна глядзелі “Піраты XX веку”.

Прачытаў не да канца ў “Дружбе народаў” цікавы раман латыша Зарыня “Фальшывы Фауст...” 1981 г. №7. Ходзіць “Літаратурная газета”. У мяне новы начальнік клуба. Малады хлопец з Тамбова закончыў кульгасьветністу. Яму 27 год, а наўней чым я. Жывем вельмі добра. Плануем правесыі вечар пазіі па паэтах-франтавіках. Ніяк не магу знайсьці салдата, які б цікавіўся літаратурой.

Што чутна пра Разанава? Можа, што надрукаваў?

Віктар, віншую цябе з Днём Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту!

Жадаю моцнага здароўя і яшчэ мацнейшага Верша!

070634

Полевая почта 70634-X

Сысу А.

VIKTAR, ПРЫВІТАНЬНЕ!

Прайшоў месяц, як я атрымаў ад цябе ліст. З летам на мяне заўсёды надыходзіць апатыя. Не пішу ні пісьмаў, ні вершаў. І наогул я апух да крайнасці. Важу ўжо 88 кг. Бывае вечарам гуляем у футбол на плацы. У мяне ў бібліятэцы свой тэлевізар, так што я ў асноўным каля яго сяджу. Сёння будзе сустрэча па футболе — СССР-Грэцыя. Дастані дыск Пугачовай “Как тревожен этот путь...”. Якія выдатныя вершы амаль ва ўсіх песнях, ды і музыку Пугачова нядрэнна напісала на іх.

Вершы ў мяне ідуць вельмі туго. Адзін пішу па месяцы. Усё часцей задумваюся: можа я дарэмна “сушу мазгі”, як кажа мая маці наконт гэтага. Можа, сапраўды лепш прачытаць добрую кнігу, чым напісаць паганую. А за паэму я ня ведаю з якога канца браца. Пра стылістычныя агрэхі абавязковая напішу, русізмы... Разанаў, напэўна, мне не напіша нічога, а паверу я толькі яму.

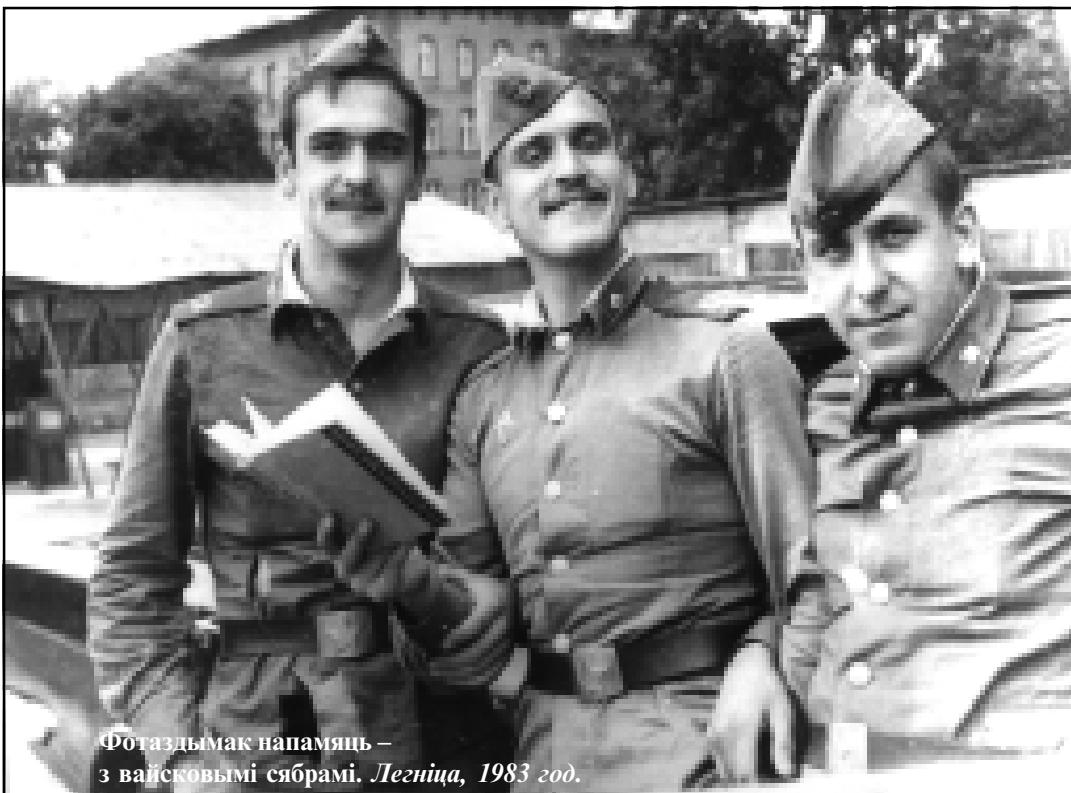
Быў я на вучэннях. Мы, чалавек 12, выехалі першымі на дзён два. Разъведчыкі амаль што. Пазагаралі ў лесе на раскладушках. Я пабрыўся і спаліў лысіну. Гэта былі адныя з самых шчасльівых дзён майго армейскага жыцця. Са мной была кніга — беларускі “Дзень пазіі-71”. Там пераклады і вершы Разанава. Мы кармілі маскоўскую камісію, так што потым да нас далучыліся 15 дзяўчат-афіцыянтак. Ноччу холадна, і мне даручылі тапіць буржуйку цэлую ноч у іх палатцы... Карацей, ёсьць што ўспомніць.

Мне з Брэсту прывезлы хлопцы двухтомнік Макаля. Прачытаў “Нарачанскія сосны” Танка на рускай. Чымсьці ты падобны на яго, калі мяне не падводзіць памяць. Я ж чытаў твае вершы даўнавата.

Час ляціць. Армія мне ня цягнецца, але ўсё роўна нудна. Напісаў ліст Мазго, а ён маўчыць. Відаць, жонка яго добра прыбрала да рук. Я ў яго хацеў узнаць адресы беларускіх газет у Польшчы “Наша ніва” і “На ўсходніх крэсах”. Можа можна праз “Голос Радзімы” ўзнаць? Дай мне адрес яго, калі ласка. З беларуса-палякаў я чытаў Алеся Барскага. Спадабалася.

Даволі часта ў тваіх пісьмах успамінаецца Глобус. Відаць, добры хлопец. Здаецца ў “Маладосці” ў яго было надрукавана некалькі маленікіх вершаў-мініяцюр, напэўна, своеасаблівых. Калі ён мастак, то працуе ў напрамку абстракцыі, або так мне здаецца. Калі казаць пра мастакоў, дык тут я для сябе адкрыў Дэга, яго блакітных танцоўшчыц. Палякі маюць звычай прама на вуліцы ўстройваць вернісажы сваіх карцін, тут жа іх прадаюць праходжым. У іх свой біблейскі матыў у стылі мадэрн. Паказваюць такое і па тэлевізары. Наогул перадачы на рэлігійныя тэмы ў іх такія ж звычайнія, як у нас.

Калі я пісаў рэч пра Цётку, мне здавалася, што я знайшоў, як мне пісаць свае асацыяцыі. Цяпер жа зноў стаю на раздарожжы. За прозу баюся і лянуся браца, хоць ёсьць задумы.

Ты зъбіраешся вучыцца ці не?

Што там са Славіным?

Што там у Менску?

Што там?..

Да відзэньня!

26.05.83г. г. Легніца

Радавы Сыс.

Добры дзень, Шніп Віктар!

Ведаеш, нават забыўся, што не адказаў на твой ліст, ды і няма чаго пісаць. Служу паціху, а калі па праўдзе, то нідзе мяне так не ўніжалі, як у арміі, але гэта, відаць, добра. Затое прыйду на волю загартаваным і бюракратамі, і фарысейямі, і кар'ерыстамі... Толькі вось пытаньне: куды пайсьці працеваць. Хачу ў Менск, але ў мяне ўжо была адна спроба ўладкавацца ў сталіцы, аказваецца гэта ня так лёгка. А наогул, я не хачу мець клапатлівую работу, таму што ня будзе заставацца часу на сябе, дакладней —на вершы. Ды і проза сякая-такая ёсьць у галаве.

Мне прывезылі сатырычны зборнічак Віктара Шымука “Ад хаты да хаты” і часопіс “Служба быту Беларусі” — і то добра. Пра вершы Л. Галубовічаmagу напісаць толькі адно — яны мне падабаюцца ў цэлым. Унікаць падрабязней у іх няма настрою. На тваім апошнім канверце напісаў верш “Радзіма”, ужо, здаецца, няма тваіх канвертаў чыстых. Мяркуючы па тваіх вершах-мініяцюрах, і ты можаш трymаць асасыяцыю за хвост, праўда ў некаторых месцах праглядваеца наіўнасць.

Каго там прынялі ў СП? Што новага? Глобус, напэўна, зъбіраеца ў армію? Я нават яго ў твар ня ведаю, вярней ня помню яго здымку ў часопісе.

Наш узвод нядаўна ездзіў на палігон. Бегалі ў супрацьгазах з поўнай выкладкай тры км., акапаліся потым, кінулі шашкі са сълётзатачывым газам на нас, раней імі “Салідарнасць” разганялі.

Прачытаў М. Дудзіна “Ландышы на мінным полі”, П. Антакольскага 1 том, чытаю Драйзера “Джэні Герхардт”. У “Юности” прачытаў аповесьць “Ловушка” Лявонава. Сённяня 16 верасьня, за гэты месяц ужо напісаў 5 вершаў

невялікіх і пачаў, здаецца, паэму “Хірасіма” — гэта пад узьдзеяньнем Дудзіна, ды штосьці застапарыла. А яшчэ прачытаў паэзю К. Сіманава. Зрабіў у сваёй бібліятэцы кніжную выстаўку “Савецкая пісьменнікі — лаўрэаты Дзяржпреміі”. Учора было камсамольскае сабраньне часьці, усе: ад презідыума да камсамольцаў у зале праспалі, адбылі нумар і змыліся. Кожны жыве сам па сабе. І ня толькі ў арміі, але і на гражданцы ўсё больш і больш дзейнічае закон джунгляў. На канцэрце ў перапынку паміж нашым ансамблем “Пунсовыя пагоны” чытаў “Сагу” А. Вазьнясенскага і адзін свой верш, ніхто не зразумеў, але, здаецца, спадабалася.

Ведаеш, прачытаў я “Стану песняй” Лідзі Арабей. Аказваецца ў прыгарадзе Лодзі, вярней у вёсачцы Франін, жыве сястра Цёткі Караліна. Побач са мной ва Вроцлаве — яе пляменнік Станіслаў.

Дык вось, Караліна Пашкевіч жыве адна, а па съведчаньні Лідзі Львоўны ў яе ў доме вісяць габелены, якія памятаюць Алаізу, ды і знайдуцца, напэўна, яшчэ якія рэчы. Баба Караліна старэнка і можа быць ўсё... Я хачу сказаць: трэба вярнуць на Радзіму старыя габелены са Старога Двара. Ды і пара думаць пра музей Цёткі. Наколькі я ведаю ў нас няма такога. Напрыклад, можна зьезьдзіць і ў той жа Львоў, Вільнюс і яшчэ ў многа месці музей атрымаецца. Былі б толькі сілі і энтузіазм. І сапраўдны клопат. Я гатоў ісці хоць за Цётчыным валаском на край съвету. Віктар, вазьмі маю “Алаізу” ў падмацаваньне, вядома калі табе ня цяжка, і сходзі да Лідзі Львоўны, раскажы ёй, што я табе напісаў, можа яна з чым згодзіцца. У мяне ў Польшчы сястра і яе муж ваенны, яны б мне, напэўна, дапамаглі. Побач Вроцлав, можна звязацца са Станіславам Вызгам. Або дай мне адрес Л. Арабей, я сам напішу.

Дасылаю для “Дня паэзіі” “Усяго тры верлібры”. Можа і іх спасыцігне такі лёс, як папярэднія вершы, а іх Спрынчан з такой радасыцю клаў у папку, што быў паверты.

Ну, да пабачэнья!

Радавы Сыс.

070634

Полевая почта

70634

Сысу Анатолию Тихоновичу.

Добры дзень, Віцька!

Твой ліст мяне вельмі абраўдаў, і ў той час вельмі шкада, што лёс так абышоўся з роднымі Цёткі.

Па праўдзе сказаць, я ня добра разумею, што такое хокку, хация і прачытаў у энцыклапедыі пра яго. Па крайнія меры, калі ў вас выйдзе што-небудзь, то гэта будзе вельмі добра. Мне здаецца нашая беларуская паэзія крыху замкнулася ў сабе, у сваёй традыцыйнасці, чатырохрадковай лірыцы з перакрыжаванай рыфмай. У якой “Беларусі” працуе Глобус? У яго аказваецца і брат піша! Во, сямейка.

А я што болей думаю пра радзіму, то болей марудна цягнецца час. І толькі, калі прыходзяць вершы — нічога не прыкмячаю. За гэтыя месяцы напісаў вершы 8. Для мяне — даволі добра. Сённяня 30 верасьня на твайм апошнім канверце зрабіў верлібр “Колер полымя”, ды вось няма ні з кім ні парайцца, нават няма каму пачытаць. Адчуваю: ёсьць хібы, а дзе? — трэба сувежае вока.

Ведаеш, нават сорамна прызнацца. Я да гэтых пор, закончыўшы універсітэт, думаў Тургенеў — гэта “Записки охотника”. Пачытаў яго “Вешние воды”, апавяданьні, вершы ў прозе — такі майстрап! І ўсё натуральна, з добрай іроніяй. Зноў мне прывезэлі П. Макаля “Заручыны”, а ў мяне ёсьць. Кажуць у Брэсцце няма нідзе беларускіх кніг. Аж ня верыцца. Дзякую за Разанава. Яго паэзія — глыбокая сіняя вада, і толькі, калі доўга ўглядзіцца ў яе — заўважыш, на самым дне, съюздённыя касякі плотак. Именна с цю дзёні я, так я ўспрыняў апошняга Разанава. Найбольш спадабаліся “Падзел”, “Зброя”, “Апора”, “Апошні час”.

“Шыльдачкі” крыху напамінаюць твае шыльдачкі, памятаеш, ты лісты два назад дасылаў?

Чаму ты пішаши “адрыс”, а не “адрас”?

Віця, чаму Лідзія Арабей “хадзіла да Н.Гілевіча некалькі разоў і ўсё дарэмна”? Вялікі дзякую табе за ўсё. Зрабіў я з цябе пасярэдніка. Пісаць я ёй сам ня буду, відаць, калі справы наконт габеленаў павярнуліся так, ўсё роўна я ў сваім становішчы нічога не змагу зрабіць, але, думаецца, рана ці позна яны вернуцца ў Беларусь. Калі ж пісьменніца палічыць патрэбным і знайдзе час напісаць салдату — то напіша сама. Чытаў яе апавяданні ў ліпеніцкім “Полымі”.

Як там у Менску метро? Ці кінуў вучобу Верасцілі? Як справы ў Канапелькі? Што піша Мятліцкі? Прыйшоў мне ліст з “ЛіМа”. Мяркуюць даць пароду “Перапіска братоў”.

У нас выніковая праверка за летні перыяд абучэння, з Масквы. Строяць кожны дзень. Зараз узяў “Літаратурку”, так што заканчваю пісаць.

Да пабачэння!

Добры дзень, Віктар!

Атрымаў ад цябе ліст і ад Бяляцкага ў адзін дзень. Бяляцкі з Акуліным на раскопках у г.п. Мір. Малайцы хлопцы, асабліва Бяляцкі Алесь. Яго цікавіць ўсё, што хоць яксьці датычыцца Беларусі. Другі год езьдзіць па ёй з фотаапаратам. Аднойчы мы па яго слайдах у інтэрнатах наших праводзілі вечары пра Беларусь. Усім падабалася, нас потым запрашалі і ў іншыя месцы. Бяляцкаму паэма спадабалася, піша, што для маіх год “яна цягне на 120%” і, галоўнае, ён мне ўказаў на некаторыя стылістычныя, моўныя агрэхі, што я хацеў ад цябе. Калі я яе закончыў, мне здавалася, што болей да яе не дакрануся. Цяпер жа пасыля парад, напэўна, буду штосьці дапісваць, вось толькі кніжку мне прывязуць Арабей з дому “І стану песніяй”. Дарэчы, чаму ты ня хочаш паказаць “Алаізу” Розанаву? Пішу табе і думаю, а чаму ты павінен хвалаўца за мае вершы? У цябе сваё вясельле, у мяне сваё... Віця, калі табе гэта не ахвота рабіць — ня трэба, я ні краплі не пакрыўджуся. Урэшце я сам магу даслаць пароды ў “Дзень паэзіі”. Віця, ты іх прагледзь, калі што не падыходзіць, выкінь, а можа з іх што ўзялі ў “ЛіМ”, таксама адкінь, каб не атрымалася казуса, які са мной ужо быў. Я тут напісаў рэцэнзію на рускага паэта і адаслаў па нявопытнасці з разылікам адразу ў “Красную звезду” і часопіс “Советский воин”. Яе ўзялі і там, і там. Тады я папрасіў прабачэння ў газеты, але яны, відаць, там у Маскве сазваніліся і вырашылі ў навуку мне пакінуць мяне каля разьбітага карыта. У “Дзень паэзіі-83” у мяне Браніслаў (трэба Вадзім, – В.Ш.) узяў 2 вершы, штосьці я сумніваюся, што яны там будуть. Ты просіш, каб я прыслалі вершы. З дзясятак магу для “Полымі”, а можа лепш, калі ты мне адрас часопіса вышлеш? З “ЛіМа” вестак няма.

Чытаю па тваёй парадзе Тынянаўскага “Кюхлю”. Хаджу злы, як сабака, ня дай Бог мяне хто зачэпіць, а калі гэта прапаршчык — скандал, магіла і чорныя вошы. Сённяня мяне на страйвым дрэнажы кусок строў да пацеры пульса, а я нуль на масу, абяцаў завесыці к зампаліту батальёну. Глобусу я не зайдрошчу, у такіх выпадках у нас тут кажуць: вешайся. Гэта самы вялікі дурдом, а колькі тут дураёбаў! Ужо трэх тыдні ядзім съежкыя памідоры і агуркі, гуляю па вечерах у футбол, потым гляджу тэлевізор, прапаў гук кудысь, трэба шукаць майстра. Нядаўна быў па тэлевізоры фільм жахаў, англійскі пра вампіраў.

А зараз пра цябе. Сколько каштует машынка і які аванс. Як будзе называцца зборнік, колькі старонак і якія і какі аб ім водгукі? Ад цябе доўга не было ліста, апошняя дзён дзесяць я толькі і думаў, чаму? Аж, бач, якія ў цябе паганыя справы. Выдужы! Ты пішаши, што ў вёсцы такая лепата, але мяне цягне ў горад, а Менск — гэта мая мара, там усё жыцьцё: футбол, людзі, вечары літаратурныя ці мала яшчэ куды можна пайсці... Як прайшло вясельле? Ці знайшоў сабе маладзіцу? Ужо ж трэці дзясятак ідзе, пара думаецца. Парайся наконт гэтага з Мазго, ці думаеш

вучыщца, можа можна ў Літінстыут Горкага? Прачытаў 2-томнік Макала. Спадабаліся вершы трыватыры, астатнія — такая лухта! Прыслала мне ліст сястра, прачытала новы зборнік Някляева, дзеліцца ўражаньнямі.

Да пабачэння!

18 ліпеня

Сыс.

Добры дзень, Шні!

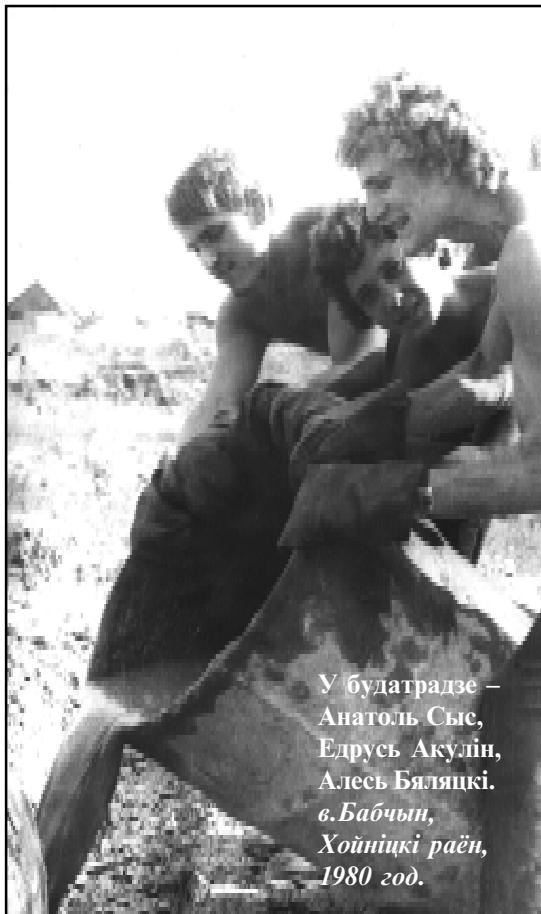
Служыць мне засталося восем з паловай месяцаў. (Штось настрою няма ліст пісаць). Справы ў мяне ідуць нармальна. Сёння не пайшоў на развод батальённы, і камбат гразіўся мяне на сувіарнік адправіць зноў, я як пачуў, дык у мяне ледзь ногі не падкасліся... ад шчасця. Дарэмна ты пародыі разъдзяліў на "Маладосць" і "ЛіМ", я некаторыя туды яшчэ раней адсылаў, а адказу яшчэ цяпер чакаю. А дзе я табе вазьму яшчэ пяток, ці ты думаеш — у мяне іх тут наштампована да ябеней мацеры, і пародыю якую-небудзь задрывают напісаць — трэба добра пасядзець.

Мне з дому зямляк мой прывёз сала, канфет, мёду, таранкі і часопісы "Полым'я" №7 і "Маладосць" №№ 6, 7. Урэшце пачытаў твае вершы.

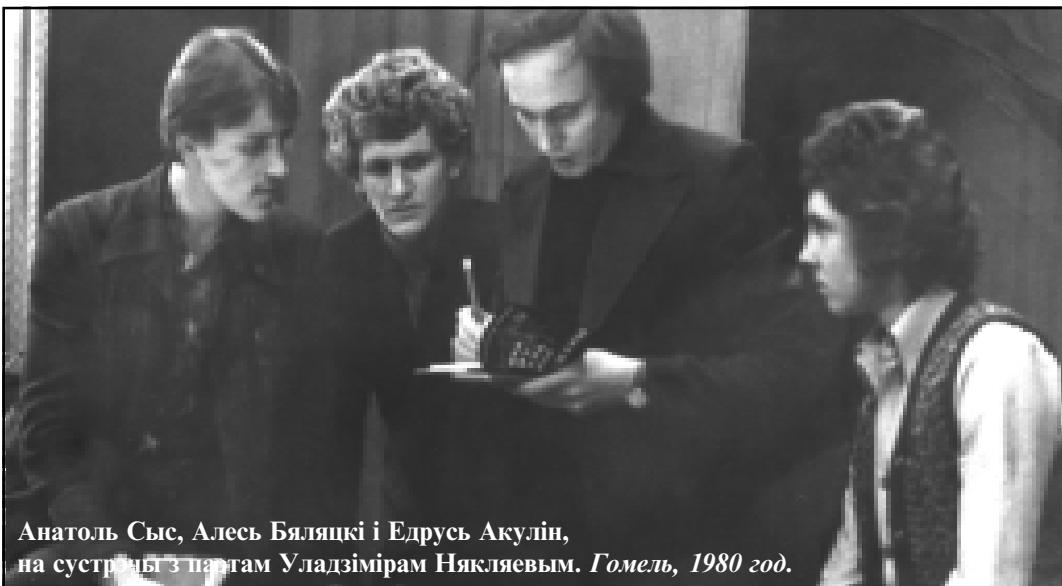
Ведаеш, ты падрос у параўнанні з семінарскай зімой, але мяне зьдзіўляе тваё раўнадушша да пошукаў ня толькі новых тэм, але і наогул паэтычных сродкаў. Ня ведаю, можа я ня праў і суджу па сабе. Дыплом я абараняў па версіфікацыі Багдановіча, захапляюся такімі наватарамі тэм, слова, форм савецкай паэзіі як Эдуард Межалайціс, Андрэй Вазынясенскі, Алжас Сулейменаў, вядома — Алеся Разанаў. Можа, табе такое супрацьпаказана, думай сам. Урэшце рэшт, інтэрнацыянальная паэзія часцей усяго прысутнічае ў паэтаў твойго напрамку, у паэтаў, якія моцна трymаюцца сваім карэннем за зямлю.

"Гронка святла" — удалая назва, ня ўздумай мяняць. Зноў чамусьці хочаща вярнуцца да тваіх вершаў. Я съпецыяльна цяпер іх не пераглядаю. Памятаю, што найбольш мне спадабаўся першы. Страх не люблю вершаў, у якіх: заклікі, прадасцярогі съвету, часу нашаму шалёнаму. Штосьці такое я ў цябе чытаў раней. У цябе вельмі традыцыйныя вобразы, але трэба заўважыць — не пазбаўленыя пачуцця, так і падбівае яго памацаць ня толькі вачамі, але і рукамі. А другі раз хацелася б крыху суб'ектывізму, дзівакаватасці паводзін твойго героя, яго (тваёй значыць) думкі. Галоўнае — глеба ёсьць яму разъвярнуцца. Абавязкова табе трэба вучыцца. Якіхсьці здольнасцяў ад нараджэння завельмі мала. Не, я ня думаю, што ты ня ведаеш, што такое ямб-харэй.

Ездзілі мы ў канцлагер "Чорная ружа". Якія там каменяломні. Уся Польша ўкладзеная тутэйшым гранітам. Вязні, якія не вытрымлівалі, кідаліся на дно гэтага каменнага катлавана. Мне здаецца, калі б ты тут пабыў, ты б абавязкова гэтую падзею адзначыў вершам. А ва мне ж толькі затаілася гэтая памяць аб "Чорной ружы", можа калі і выбухне не абавязкова цэльым творам-метафарай ці проста асацыяцыяй. Каб пачаць такую съвятую справу, як пісанье верша, я сябе доўга рыхтую эмацыянальна, я ў сабе съцерагу, бы жар-птушку, натхненіне, кідаю тады ўсё, і ня дай Бог мяне хто зачапае — магіла!

У будатрадзе —
Анатоль Сыс,
Едрусь Акулін,
Алесь Бяляцкі.
«Бабчын,
Хойніцкі раён,
1980 год.

Анатоль Сыс, Алесь Бяляцкі і Едрусь Акулін,
на сустраны з партам Уладзімірам Някляевым. Гомель, 1980 год.

Гулялі мы з афішарамі ў футбол, выйгравалі 7:2, я стаяў на варотах (у мяне ж трэці разрад дарослы), вывіхнулі палец. Ты такі наіўны, рассказываеш мне пра чэмпіянат СССР па футболу. Знаў паўтаруся, што робіцца ў Саюзе, я ведаю ня горш за вас там. Ка мне ідзе па дзясятку газет і часопісаў, у мяне свой тэлевіzar, у нас палітзаняткі два разы ў тыдзень, у нас такія навіны бываюць, што вам там у самай сталіцы ніколі не пачуць, не даведацца.

Зрабілі ў нас у батальёне лазню з саўнай. Мы падпольна там мыецца — сіла! Надвор'е халоднае, у нас цяплей у Беларусі. Мне перадалі таксама “Адкрыццё” Някляева і “Стану песняй” пра Цётку Арабей. Напісаў яшчэ адну глаўку “Алаізы”. Ведаеш, я не імкнуся паказаць Цётку-барацьбітку, рэвалюцыянерку, паэтку. Я не задаваўся мэтай узяць за сюжэт усё яе жыцьцё. Я наогул не прытрымліваўся якой-небудзь “лініі”. Проста асацыяцыі вакол чалавека і чалавека, які шукае Радзіму, свой народ.

Прачытаў “Парог” Дудара. Вельмі спадабалася. Чыгрынаў па сваёй прозе не заслугоўвае таго месца, якое займае. Пра Барэйшу я быў лепшай думкі, наіўныя, сто разоў зьбітыя сюжэты і г.д.

Да пабачэння!

A. Сыс.

Прывітаньне з Венжына!

Гэта на поўначы ПНР. Цяпер я пантанёр. Жывём у лесе. Легніцкі кайф скончыўся. Прыходзіцца ўспамінаць жыцьцё ў батальёне, як неікі сон, а тут трывогі, трывогі. Полк лічыцца адным з самых лепшых наогул у Савецкай Арміі. Зімой едзем на Одэр рабіць масты. Прыйдзеца прыгашаць у воду.

У казармах холадна, калі ноччу прасынешся, то можна і не заснуць. Разам з намі жывуць палякі-салдаты. Пісьмы, кажуць, адсюль і сюды ідуць доўга. Ходзім у каравулы. Я рэзка з качагара перакваліфікаваўся ў мастака-афарміцеля. Раблю ленінскі пакой. Рота ў нас маладая, адслужылі паўгода. Дзед толькі я і яшчэ замок з Кіева. Усё, я відаць па-сапраўднаму стаў курыць, а можа холад перастане, то кіну.

Ня столькі шкада сябе, сколькі часу. Ён уходзіць і ня вернеш. Я маю на ўвазе, што ў іншых умовах да вясны я што-небудзь напісаў бы, а тут — змрокі. Сённяня 6 сінежня, я ўжо чацверты тыдзень тут, нават намёку ў ва мне не было на тое, каб пісаць вершы. Каб ты ведаў, як хутка забываеца мова і няма з кім словам перакінуцца — адны чурбаны.

А ў мяне сапраўды была задума вясной здашь зборнік, ды куды там... Дарэчы, тыя вершы, мне здаецца, аднясі ўсё ж у “Полымя”, калі яшчэ не аднёс куды, толькі, каб дакладна ведаў, што-дзе. Адрес дай дамашні.

Высылай, калі ласка, з “ЛіМа” і з іншых газет вершы або яшчэ што.
Як у цябе там справы? Што новага ў Менску, у нашай літаратуры?
Тут я схадзіў у бібліятэку. Даволі добра. Прачытаў зноў “Вітражных дел мастер” Вазьнясенскага. Чытаю апавяданьні Яфрэмава.

Са мной служыць хлопец, дык яго брат, з Падмаскоўя, піша вершы, наколькі я зразумеў — арыгінальныя, своеасаблівые. Друкаваўся ў “Літаратурнай вучобе”, выступаў па маскоўскай праграме. Знаёмы з Вазьнясенскім. Яму 22 гады, служыў у Афганістане. 2 разы паступаў у Літінстытут. Будзе час, можа напішу яму. Цікава, што там за вершы.

Віця, віншую цябе ад усяго сэрца з Новым годам! Здаецца, ён табе прыносіць першую тваю кніжку вершаў. Спадзяюся, што яна ў цябе ўдалая.

Жадаю творчага настрою, шчасця ў асабістым жыцці і, самае галоўнае, здароўя.

З найлепшымі пажаданьнямі

А.Сыс!

Мне засталося 110!

086675

Полевая почта

86675-Ж

Сысу Анатолю.

Добры дзень, Віцька!

Прывітанье з Вензына!

Толькі напісаў лісты дамоў і Бяляцкаму з Акуліным. Акулін быў у Каралішчавічах, хоць людзей паглядзеў. Бяляцкі піша, што для першай кнігі паэта ў цябе кніжка добрая. У лістах яны мяне ўсе ўпрошваюць, вярней, рассказваюць, што Гомель пакуль ня позна, можна зрабіць другім культурным цэнтрам Беларусі. Штосьці робяць там. Якісьці знаёмствы заводзяць. Толькі я баюся, што закончашь яны універ і разъедуцца хто куды. Я б у Гомлі застаўся, калі б там добрую работу знайсьці. Бяляцкі піша аповесьць пра будатрад. Пазнаёміўся з Гарадзенчукамі, хто такія?

Служба тут у параўнаньні з Легніцай нудная. Калі б ня кніжкі і тэлевіzar — здурнець можна. Чытаю “Буранный полустанак” Айтматава. У сястры быў, прачытаў “Нерв” Высоцкага і Ахматаўай выбранае. Быў я на Новы год тыдзень у сястры. Адразу пераапрануўся ў гражданку. Выйсьці няма там куды, сядзеў у кватэры, чытаў, слухаў музыку. Ездзіў у невялікі гарадок Старгард. Няма нічога ні паглядзець, ні купіць. Патроху піў кожны дзень, прывёз і сюды. Назад ехалі, то заязджалі ва ўсе гарады, дык дзе вялікі горад, жыць можна, а так Польшча — глухая правінцыя.

Трэці месяц нічога не пішу, нават развучыўся. Баліць жывот кожны дзень, баюся, што гаstryт.

Толькі пазайчора, як і ў вас, напэуна, выпаў сънег. У пачатку лютага едзем на вучэньні саюзных армій “Дружба-84”, камандаваць будзе міністр абароны ПНР. Жыць будзем у палацках, змрокі, месяц з паловай.

Сёння 10.1.84., засталося да прыказу 75!

“Нерв” мне спадабаўся. Калі б Высоцкі быў не паэтам-песеньнікам, а толькі паэтам, то, невядома, дзе засталіся б тыя ж Еўтушэнка, Вазьнясенскі, а так песня заганяла яго ў рамкі шырпатрэбу.

Да пабачэнья!

Сыпяшаюся.

P.S. На вялікі жаль, гэта ня ўсе лісты з нашай перапісі. Недзе гадоў шэсьць назад Анатоль гасціяваў у мяне і выпрасіў лістоў пяць пачытаць дома. Абяцаў вярнуць, але час ішоў і ён пры сустрэчы, успомніўшы пра лісты, праз сълёзы амаль кричаў: “Віцька, я чытаю свае лісты да цябе і плачу! Плачу!!! Якім я быў! І кім я стаў!..”

...Анатоль Сыс быў паэтам і паэтам ёсьць і будзе заўсёды!

Публікацыя Віктара Шніпа.